

בית כנסת הר שמואל

פרשת וישלח - תש"ע כניסת השבת: 5:59 צאת השבת: 5:15 רבנו תם: 5:53

פרפראות הרב משה קליין

ויחזן את העם אשר אתו ואת הצאן והבקר והגמלים לשני מהנות... ויתן ביד עבדיו עדר עדר

יעקב אבינו מכין את המנחה לעשו. סיכום כללי של הבהמות 550, כמנין עדר עדר (כולל פעמים המילה עדר) 550, שהם גימטריא ביד מנחה לעשו אחיו 550.

בפגישה עם עשו השתחוה יעקב שבע פעמים כי אמר אכפרה פניו במנחה 557, כמנין ביד מנחה לעשו אחיו ועוד שבע פעמים שהשתחוה לו.

יעקב אבינו עשה חשבון נפש על תלואותיו מאז ברח מעשו לחרן ויחזן את העם.

את העם 516, חצה את ה-516 לשניים, וקיבל 258, שזה גימטריא של חרן (258), כשם שהקבה הצילו מיד לבן בחרן כך יצילו מיד עשו.

ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו...

המפרשים כבר שואלים ודינה היכן היתה? מסביר רשי נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו, המילה הוא בתחילת הפסוק לכאורה מיותרת, אפשר להסביר הוא בגימטריא 12, מלכתחילה לקח את שנים עשר ילדיו ולאחר שהסתיר את דינה מציינת לנו התורה את אחד עשר ילדיו, ואכן בפסוק הקודם נאמר: והוא לן בלילה ההוא במחנה, ההוא בגימטריא 17, המספר 17 מציין את סך הנפשות מהמשפחה שהיו במחנה, קודם שהסתיר את דינה, שהרי יעקב ושתי נשותיו, שתי שפחותיו, ושנים עשר ילדיו סך הכל 17 (ההוא).

פרשה מפורשת הרב דוד שרעבי

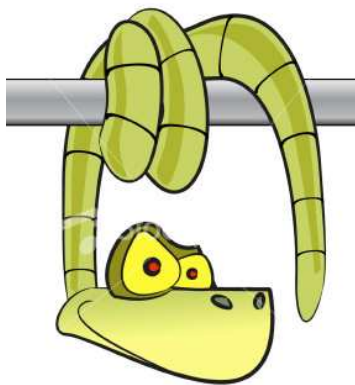

כשיעקב אבינו נאבק עם המלאך שהיה שרו של עשו כתוב: (ל"ב כ"ט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל, ומבאר רש"י שעד עכשיו שמך היה יעקב ורמוז בשמך שלקחת את הברכות מעשו במרמה, אבל עכשיו יקראו לך "ישראל" לשון של שררה שהברכות הם שלך בגלוי!

ומוסיף רש"י שהמלאך לא רצה לברך את יעקב מיד אלא אמר לו שהקב"ה עתיד לברכו בבית אל, וכמו שמפורש בהמשך הפרשה, ולכן אמר המלאך ליעקב שימתין עד אז, וכשהקב"ה יברך אותו גם שרו של עשו יודה על הברכות, אבל יעקב לא הסכים לחכות עד הברכה שבבית אל, אלא רצה את הברכה מיד, וצריך להבין למה שרו של עשו רצה לחכות עד שיתברך בבית אל, וכן מדוע יעקב לא הסכים?

ונראה לומר, הנה בגמרא מסכת עבודה זרה דף ט"ז מסופר על רבי אליעזר שתפסו אותו הכופרים ורצו לדון אותו למיתה, ורבי אליעזר אמר להם שהוא מקבל על עצמו את

הדין! רבי אליעזר התכוון שהוא מקבל על עצמו את דין שמים, אבל הרשעים חשבו שהוא אומר שהוא מקבל את הדין שלהם, ולכן פטרו אותו! כשבא רבי אליעזר לביתו הוא הצטער מאוד על הטעות שיחשבו הרשעים שהוא מסכים עם דרכם, נכנסו תלמידיו אצלו לנחמו ולא קיבל עליו תנחומים, אמר לו רבי עקיבא רבי תרשיני לומר דבר אחד ממה שלימדתני, אמר לו אמור, אמר לו רבי שמא שמעת כמה מילים מאדם רשע ונהנית, אמר לו רבי אליעזר אכן הזכרתני שכך היה מעשה שנהנית פעם אחת מביאור של פסוק שאמר אדם רשע, ולכן היה כוח לרשעים לתפוס אותי, אבל אם אדם לא נהנה במאום מהרשעים אז אין להם שום תפיסה בו, והוא כלל מפורסם ומפורש גם בזהר פרשת חיי שרה דף קכ"ב ע"ב, שאין לקליפה אחיזה, במי שאינו נדבק בה במאומה!

משפט שלמה הרב שלמה כהן

המקרה:

את ראש העיר להוציא את הפתק של הזוכה בפרס הראשון. לקול תיפוף קל, הוא הכניס את ידו לקופסא והוציא פתק. הוא ניגש למיקרופון, פתח את הפתק וקרא את שמו של הזוכה המאושר: מר פלונטר מרח' הדודאים מבני-ברק.

הקהל מוחא כפיים, ומר פלונטר קם ממקומו כולו נרגש ועלה על הבמה. אולם באותו רגע הבחין ראש הישיבה בפתק אחד זרוק על הרצפה

ישיבת אהבת אמת החליטה לעשות הגרלה לגיוס כספים למוסד. הם מכרו אלפי כרטיסים במחיר של מאה

ושמונים שקלים כל אחד. והפרס הראשון, גולת הכותרת, דירת שלושה חדרים בירושלים.

הגיע היום הגדול של ההגרלה, האולם המפואר שנשכר לאירוע היה מלא מפה לפה, והמתח היה רב. ראש הישיבה

הכניס את כל הפתקים עם שמות בעלי הכרטיסים לתוך קופסא גדולה וכבדו

ברכת מזל טוב לעמלי תורה
עמלי חסדים, חברנו ומשפחתנו היקרה
הה משה כהן ורעייתו היו
בהכנס בגם לעול המצוות
תזכו לראות נחת לאורך ימים ושנים

ברכת מזל טוב לאיש מידות
מחבר ההלכה הפסוקה, בעמל תורה
חברנו ומשפחתנו היקרה
הרב יוסף שטיילרמן ורעייתו היו
על החלאתקה—אפשערען של בגם
תזכו לראות נחת מכל יוצאי חלציתכם

ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דן, ופירש רש"י - עד דן, שם תשש כחו שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל ע"כ, ולכן לא הסכים יעקב אלא רצה את הברכה מיד ולא במקום שעדיף לשרו של עשו.

ובן רואים בהושע פרק ד' פסוק ט"ו, שכתוב "אם זנה אתה ישראל אל יאשם יהודה ואל תבאו הגלגל ואל תעלו בית און ואל תשבנו חי ה'", וכתב רש"י "ואל תעלו בית און", הוא "בית אל" שהעמיד שם ירבעם את העגלים וכו', ורואים שמקום שהיו בו או שעתידים להיות בו עגלים לעבודה זרה נקרא בית און במקום בית אל!! (ועיין עוד בעמוד פרק ה' פסוק ה' ברש"י, וברש"י ביהושע פרק ז' פסוק ב').

רואים שאל לו לאדם לחשוב שהוא יקח מרשע או כופר רק דברים מסוימים, גם אם אדם שומע ממנו דבר תורה יש לזה אחיזה גם לדברים אחרים, וכמו המעשה עם רבי אליעזר, וכמו בשרו של עשו!!

כתוב בתחילת הפרשה: (ל"ז ט"ו) אלה אלופי בני עשו בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר אלוף צפו אלוף קנו. **בני** יעקב נמשלו לאריה נחש זאב ועוד, אם כן מדוע בבני יעקב לא כתוב גם כן - אלוף אריה אלוף נחש אלוף זאב.

אמנם הפשוט שבבני עשו אם יש לכל אחד מהם תכונה שונה הרי הם חלוקים האחד מזולתו תכלית החילוק, ולכן כתוב בהם חילוק אלופים בשמותם, אבל בני ישראל אף שיש לכל אחד תכונה שלו המיוחדת בכל זאת הם אחד ואינם חלוקים, ולכן לא כתוב בהם חילוק אלופים.

כתוב בתחילת הפרשה: (ל"ב ד') וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ופירש רש"י על פי המדרש וישלח יעקב - מלאכים ממש, והיכן רמז שהם היו מלאכים ממש? כתב בשפתי חכמים שהדיוק הוא מהייתור של מילת "לפניו", שהיה צריך לכתוב בפסוק רק - וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו! ולמה כתוב "לפניו", אלא שהמילה הזו מרמזת היכן לחפש ולדעת מי היו מלאכים אלה, חזור אחורה בתורה, "לפניו" היינו לפני הפרשה הזו דהיינו סוף הפרשה הקודמת, ושם בסוף פרשת ויצא כתוב - ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים, ושם כתב

אל ואת האחד נתן בדן! ונראה כיון שעתיד להיות עגל אחד בבית אל לכן היה נוח לשרו של עשו שיתברך יעקב בבית אל, כי אז נמצאת ברכתו חלה עליו במקום אשר יש לו קצת שייכות אל מעשה שעתיד להיות עם הסימרא אחרא, וכמו שרואים באברהם אבינו בבראשית פרק י"ד פסוק י"ד, שכתוב וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו

עוד אח שלישי נחלקו רב ושמואל אם ההגרלה הקודמת בטלה לגמרי או לא. לדעת רב ההגרלה בטלה, ולפי שמואל היא אינה בטלה לגמרי. ומסביר תוספות, שלפי שמואל יעשו הגרלה חדשה לאח השלישי, ואם תיפול בידיו השדה השלישית (זו שחולקה בין האחים חצי חצי) לא יצטרכו לערוך הגרלה ביניהם על השדות א' ב', משום שההגרלה כבר נעשתה.

ואם זו דעת שמואל חייבים להגיד שיוצא שדעת רב, שגם במקרה שהאח השלישי זכה בשדה השלישית, בכל זאת צריך לעשות הגרלה על שדות א' ב'. ונפסק שם להלכה כרב (עיין שו"ע חו"מ ס' קע"ה סעיף ג'). ולכן רואים שהגרלה שלא נעשתה כהלכה בטלה לגמרי, ואפילו אם אין שום סיבה לעשות אותה מחדש. וההסבר הוא, שכל אחד שמשותף בהגרלה עושה כן על דעת שהתוצאות הן סופיות. ולא ניתנות לערעור מכל סיבה שהיא. וכל משותף מצפה שאם יזכה לא יוכל איש לערער על זכייתו. ובמקרה שלנו אם מר נפל לא היה מסכים לפשרה שהוצעה לו, ההגרלה לא הייתה תקפה, ומשתתפי ההגרלה לא השתתפו על דעת כן, ולכן התוצאות בטלות.

מעניין לציין שמקרה דומה לכך הובא לפני המהרי"ל דיסקין זצ"ל, פלוני רכש כרמים הגרלה ובטעות הוכנס שמו פעמיים. שמו של אלמוני עלה בגורל, ולאחר ההגרלה, בשפתחו את שמות כל שאר המשתתפים גילו את הכפילות. פלוני שהפסיד בהגרלה דרש הגרלה חוזרת. טענותיו התקבלו אע"פ שלכאורה היו לו יותר סיכויים לזכות עם שני פתקים. והוסיף שם המהרי"ל מדיסקין, שהגרלה היא כולה סיעתא דשמיא, ואם אינה נעשית כהוגן לא תהיה בה סיעתא דשמיא.

ומכאן יש ללמוד מוסר גדול. כל דבר שלא נעשה כהלכה אין בו סיעתא דשמיא. והמבין יבין!

והנה ירבעם בן נבט היה המלך הראשון על ישראל אחר שנחלקה המלוכה לשנים, והקים ירבעם שני עגלים לעבודה זרה, האחד בדן והשני בבית אל, וכמו שכתוב במלכים א' פרק י"ב פסוק כ"ח, ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אלהם רב לכם מעלות ירושלם הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים, וישם את האחד בבית

משפט שלמה - המשך

והסביר לקהל שפתק אחד לא היה בפנים ולכן יש לעשות הגרלה חוזרת. מר פלונטר התנגד נמרצות ובקש לדעת את השם הכתוב בפתק. השם היה של מר נפל מטבריה. מבלי להתבלבל הוא בקש לדעת אם הוא נמצא כאולם, כשנודע לו שהוא איננו הוא התקשר מיד למספר הטלפון הרשום על הפתק. מר פלונטר הסביר לו מה שקרה והציע לפצות אותו בסכום של עשרת אלפים דולר אם הוא יוותר על זכותו לדרוש הגרלה חוזרת, מאחר שברור שסיכויי לזכות קרובים לאפס, מר נפל הסכים. מר פלונטר נגש למיקרופון והודיע שתוצאות ההגרלה תקפים והוא זוכה בדירה הואיל והיחיד שהפסיד מהטעות הוא מר נפל, כי הרי הסיכוי לשאר המשתתפים לזכות בהגרלה הוגדל מזה שלא היה פתקו בקופסא והוא היחיד שיכול להתנגד לתוצאות ההגרלה, ואיתו הוא כבר התפטר.

אולם הרוחות התלהטו וקולותיהם של שאר בעלי הכרטיסים נשמעו ברקע: "הגרלה חוזרת! הגרלה חוזרת!"

הטענות:

שאר בעלי הכרטיסים טוענים שההגרלה לא הייתה לפי הכללים ולכן היא בטלה. כי הם קנו כרטיסים על דעת שההגרלה תיערך כשורה ותהיה הוגנת לכולם. וכעת, מאחר שפתק אחד היה חסר, יש לערוך את ההגרלה מחדש.

מר פלונטר טוען שהיחיד שיכול להתנגד לתוצאות ההגרלה הוא מר נפל, והוא כאמור אינו מתנגד. אם כך כל התביעה נובעת מצרות עין בלבד!

פסק-הדין:

יש לערוך הגרלה חוזרת.

הסבר:

מובא בגמרא ב"ב דף ק"ו, שני אחים קבלו בירושה מאביהם שלושה שדות. הם ערכו ביניהם גורל ונפל שדה א' לראובן ושדה ב' לשמעון אחיו, והשדה השלישי מתחלק ביניהם חצי חצי. אם יתברר אח"כ שיש

רש"י על פי מדרש תנחומא שאלו המלאכים הם מלאכי ארץ ישראל שבאו לקראתו ללוותו והיינו שכתוב שם - ויקרא שם המקום ההוא מחנים, שני מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו, הרי מבואר ששלח יעקב מלאכים ממש, ומלאכים אלה היו מלאכי מחנים.

ומדרברי המדרש (בתנחומא פרשת וישלח אות ג') משמע שמשני המחנות נטל יעקב מלאכים ושלח אותם אל עשו, וכן מדוקדק שם סוף אות ב', וזה הלשון - וכשהוצרך נטל "מחנות" של מלאכים ושלחן בשליחותו אצל עשו, הרי מבואר שנטל יעקב אבינו משני המחנות גם מן מלאכי ארץ ישראל וגם מן מלאכי חוץ לארץ! וצריך להבין! הרי בפרשת ויצא פרק כ"ח פסוק י"ב כתוב - והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (בסולם), ופירש רש"י למה כתוב קודם עולים ואחר כך יורדים? אלא שם מדובר על המלאכים שליוו את יעקב בדרכו, והוא היה בארץ ישראל בדרכו לצאת לחוץ לארץ, ומלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, אסור למלאכי ארץ ישראל לצאת לחוץ לארץ, ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוץ לארץ ללוותו, ומפורש שאין מלאכי ארץ ישראל יוצאי לחוץ לארץ, ואם כן כיצד נטל יעקב ממלאכי מחנים שהיו בהם גם מלאכי ארץ ישראל, ושלחם אל עשו אחיו ארצה שער שדה אדום שהוא חוץ לארץ!?

על כן נראה תחילה להביא את מה פירש רש"י על הפסוק בהמשך הפרשה כשנאבק המלאך עם יעקב, שכתוב שם - וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי, ופירש רש"י - אין לנו שם קבוע משתנים שמותינו לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים. וצריך להבין למה צריך לשנות את שם המלאך כל פעם שמשנתה שליחותו, הרי אפשר להשאיר את שמו ורק להחליף את מצות שליחותו שתשתנה בכל פעם! וכמו באדם, כשאומרים לאברהם לעשות כוס תה קוראים לו אברהם, ואם אחר כך מבקשים עוד שיעשה כוס קפה הרי לא משתנה לו השם ליצחק בגלל זה? אלא רואים מזה מוכח שמהות המלאך משתנה כל פעם שמשנים את שליחותו והוא נהיה כמו מלאך אחר ולכן משתנה שמו שזה שם אחר ומלאך אחר! ולפי זה יש לומר שמלאך שמצוותו לויה יש לו איסור יציאה מארץ ישראל לחוץ לארץ כיון שהוא מלאך של לויה וזה סוג שליחות שתלוי במקום, אבל מלאך של שליחות מסוגים אחרים אין אצלו איסור יציאה מארץ ישראל כיון שהשם שלו זה של מלאך שליחות ולא לויה, ועל כן בזמן ששלח יעקב את המלאכים הרי נשתנה שם ממלאכי לויה למלאכי שליחות אל עשו ונהיים מלאך אחר ולכן יכולים לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, נמצא במה שאומרים שאין מלאך אחד עושה שני שליחויות, אין זה שאין מוסרין לו שני שליחויות, אלא הביאור כיון שבכל שליחות הוא נהיה כמלאך אחר לכן ממילא אין מלאך אחד עושה שני שליחויות כי הוא נהפך להיות מלאך אחר, מלאך שני.

(המשך בלשון לימודים)

ועפ"ז יש לבאר בפרשת וישב דכתיב וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו איש לאמר מה תבקש וכו' ויאמר האיש נסעו מזה, ופירש"י וימצאהו איש זה גבריאל שנאמר בדניאל ט' והאיש גבריאל, והוא ממדרש תנחומא עיי"ש, אמנם ב"ר פרשה פ"ד א"ר ינאי ג' מלאכים נזדווגו לו דכתיב ג' פעמים איש, וכן שם פרשה ע"ה א"ר יוסי יוסף קטנן של שבטים היה ונזדווגו לו שלשה מלאכים, הנה י"א

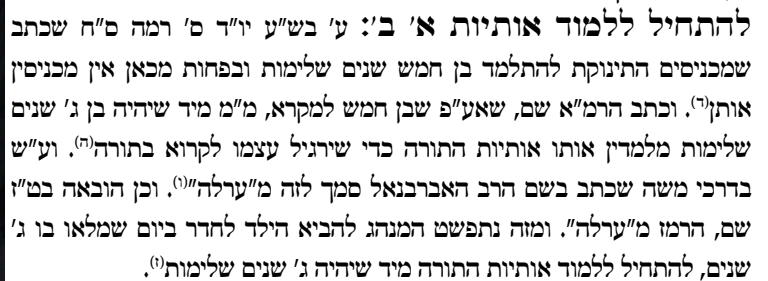
שהוא מלאך גבריאל וי"א שהם ג' מלאכים, ונראה לדברינו יעלו שניהם בקנה אחד, שהרי שמו של מלאך משתנה כל פעם שמשנתה שליחותו ונהיה שם אחר ומלאך אחר, וזה נלמד משרו של עשו שנאבק עם יעקב ופשוט ששרו של עשו נשאר שרו של עשו כמבואר בתנחומא פרשת כי תצא אות י', וע"כ צ"ל דאף שמשנתה שםם ומהותם יש מהם ששםם משתנה שוב כשםם הקודם והוא ששרו של עשו נשתנה להיות שוב שרו של עשו ונשתנה שמו מפאת השליחות, ולכך י"ל גם באלו ג' האנשים אה"נ היו הם ג' רק דכל הג' הם מלאך גבריאל, וימצאהו איש זה גבריאל, וישאלהו האיש הוא גבריאל, ויאמר האיש נמי גבריאל ויהיו שלשה כיון שנשתנה כפי מעשה השליחות מגבריאל לגבריאל, ומדוקדק לפי"ז מאי דכתיב וימצאהו איש ואח"כ כתיב וישאלהו האיש עם ה' מוסף ומשמע שהוא האיש לעיל וא"כ כיצד יהיו ג' ללשון הפסוק, אמנם לדברינו א"ש.

והנה עה"פ בוירא דכתיב ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם, כתב בעל הטורים ישלח מלאכו, המיוחד לו, כדכתיב בשמות פרק ל"ב פסוק ל"ד כי ילך מלאכי לפניך, אבל לא אותו שכתוב בו מלאך ושלחתי לפניך מלאך, וב"פ כתיב מלאכו בפרשה ופירושו שביקש על ב' אחד בהליכה ואחד בחזרה ע"כ, והנה בשמות שם דכתיב כי ילך מלאכי לפניך פירש בעל הטורים מלאכי אותיות מיכאל שהוא מלאכי המיוחד לי, ומבואר דבוירא נמי מלאכו המיוחד לו זהו מיכאל וא"כ צ"ב מה שפירש עוד דב' פעמים כתיב מלאכו בפרשה ופירושו שביקש על ב' אחד בהליכה ואחד בחזרה ומשמע מדבריו דהם ב' מלאכים וכיצד יהיו ב' והרי שניהם מיכאל, ואפשר שביקש על ב' פעמים שישלח מיכאל אבל פשטות לשונו משמע דביקש על ב' מלאכים כמש"כ אחד בהליכה ואחד בחזרה וצ"ב, אמנם לפמש"כ א"ש דשמו של מלאך משתנה כל פעם שמשנתה שליחותו ונהיה שם אחר ומלאך אחר, וזה נלמד משרו של עשו שנאבק עם יעקב ופשוט ששרו של עשו נשאר שרו של עשו כמבואר בתנחומא פרשת כי תצא אות י', וע"כ צ"ל דאף שמשנתה שםם ומהותם יש מהם ששםם משתנה שוב כשםם הקודם והוא ששרו של עשו נשתנה להיות שוב שרו של עשו ונשתנה שמו מפאת השליחות, וכן במיכאל א"ש מה שהקשינו כיצד יהיו ב' והרי שניהם מיכאל, דהשתא י"ל אה"נ דהם שנים ושניהם מיכאל שנשתנה בכל שליחות ממיכאל למיכאל ויהיה גם מלאכו המיוחד לו. **ולאח"ז** כמה שנים ראיתי במהר"ל בספר גור אריה עה"ת פרשת וירא ז"ל דאין מלאך אחד וכו' מעם הדבר שענין המלאך הוא השליחות ולכך נקרא מלאך לשון שליחות ושמות המלאכים הוא לפי השליחות שנשתלחו לכך אם מלאך אחד עושה שתי שליחות היה מלאך אחד שני מלאכים וכן בעצמו אם שני מלאכים עושים שליחות אחד יהיו שני מלאכים מלאך אחד אחרי שיעקר עצמו המלאכים השליחות שלוה הם נבראים לעשות שליחות בוראם עכ"ל.

יתגבר כארי לעבודת בורא

כל ניתן לקור של החורף לצען את אש הקדושה!
תפילת שחרית בימי חול 6:15, זהו הפת שחרית של הקדושה
על ידי קימה וחיוזוק המנין האדם ניצול מהרבה מחלות
רוחניות!

הקדמה לחלאקה: יש שנוהגין שהגילוח ראשונה של ילד יהיה בו ביום שיהיה בן ג' שנים שלמים. ונוהגין להביא אותו לריבוי של החרד להתחיל ללמוד אותיות א' ב'. וגם מתחילים ללבוש אותו בציצית ובכיפה, ולעשות סעודה בו ביום ביחד עם כל משפחתו. וכן יש שנוהגין להביא הילד בפני רבנים גדולים לקבל ברכות, וגם להתחיל הגילוח אצל הרבנים^(*). ואותו יום קורין "אפשרען" או "חלאקה"⁽²⁾. שהוא היום שמתחיל החינוך ללמד בנו האותיות של התורה, ולתת לו צורה של יהודי ע"י פיעות בראשו וע"י מלבוש של ציצת בגופו⁽³⁾. ועכשיו אבאר בעזרה"ת המקורות להמנהגים אלו.

נוהגין עכשיו באותן מנהגים^(ב). וז"מ ע"ש בש"ך שכתב שכן נוהגין להתחיל מפרשת "ויקרא" וכדאיתא שם בראשונים^(א). וכן מציינו שנהגו בזמנינו גם לענין לשים מעט דבש ע"ג האותיות א' ב', והילד לוהך אותם בלשונו מעל גבי האותיות^(א). וכן יש שעדיין נהגו להתעמק הילד במלית בהליכה לחדר (כדי שלא יראה משהו טמא)^(ב).

מקומות בא"י שנהגו להתגלח: יש שנהגו לילך לקבר של שמואל הנביא, ומנהג זה הובאה בשו"ת רדב"ז^(ד). ויש שנהגו לילך למירון בל"ג בעומר אצל קבר של ר' שמעון בר יוחאי, וכן עשה האריז"ל^(טו). ויש שנהגו לילך לקבר של ר' שמעון הצדיק^(טז).

סיכום: הא שנהגו להתחיל ללמד תינוק האותיות של התורה מיד כשהוא בן שלוש שנים, מקורו הוא מהרמ"א, ומדומם מ"עלרה". וכן לענין לכישר ציצת כתב בערוה"ש שכן נהגו להתחיל בבן ג' שנים, וגם הוא הביא הרמז מ"עלרה" לענין זה. ולכן נהגו להביא אותו לחדר באותו יום שהוא בן ג' שנים^(א). והמנהגים שמצינו אצל ההליכה לחדר כבר כתבו הראשונים. אבל לענין גילות, אין מקורות בהדיא, אלא שיש שנהגו כמו שמצינו לענין האותיות להתחיל לחקך אותו לענין הלא תעשה של פיעות גם באותו גיל^(ב). ויש שלא נהגו כזה, אלא נהגו להתגלח מתי שרוצין ולא לעשות שום מאורע מיוחד^(ג). והכל תלוי במנהג אבותינו.

(א) הא שנהגו שהתחלת הדיבור נעשה ע"י לדיקס, ע' צנע"ג פ"ה הע' ב' שהביא זה בשם הקלויס דיצורים שכן חיוקן הצעש"ע לילד צלג התחיל צפיאות הראש.]כמה מראה מקומות שכתב מנאחי בספר נעטע צגריאל מר צגריאל לינער שליט"א שכתב ספר שלם על עניינים אלו.] אבל ע' בצרחות דביתו עמ' רלג ח"ל מר"ר סיפר לי שצאוס אלו עם ילדים צגיל שלם שוספרס קלף שערות לעשות להם פאות ומחל רוגז על זה ואמר לי שמי שצא עם בקשה כזו מנצור בו עכ"ל. ולענין המנהג ללכת לגדולי הדור לקבל ברכות ע' צכלצו ח"ל ואחר כך אפיסו סומנו ומקורבו לפני כל זקן לצרור שחכה לתורה ולחופה ולמעטעם עכ"ל.]וע"ע צנע"ג פ"ד ס"ד[. (ב) וע' צעטומי המנהגים עמ' רסט עמ' מד שהביא מקור להלמה "חללאקע" כה צפיאות ואכזי איש חלק. ורואה מה שחזרו יעקב אבינו לירבק שלא היה יכול לגנוב בצרכות מפני שהוא לא דומה לעש. וע' השרה שפאלח"ז. (ג) ע' צמיוק מלוא רחל שפאלח"ז המלוא הוא שלם מלוא גענוס, להרחיקו ממקורחותה.]וע"ע צבור יו"ד ר"ס קפא וצב"י סס[. וע"ע צנע"ג ס' ח' סק"ג שדן לענין אם יש איסור ללכת צגילוי ראש, מחמת חוקות הגוים. וכידוע שאזר יהודי שאני משאר העולם, ועי"ז הם צעלייה מיוחדת לענין לבוש והנהגה ומדות. וע' צנע"ג פ"ה הע' א', בשם ספר שפע חיים (מכתבי תורה) ח"ה ס' שח, שעי' גילוח השער ממעין מלכד לתורה אלא עם מנהג דות ישראל, שלא ילך בחוקות הנוים. (ד) וע"ע צנע"ג ס'ה שכתב שצא צנע"ג ללכת לבנו, שישתחל ללמוד דברים ואלו גורו ופסקור ראשון מפרשה שמעין ואח"כ מלמודו מועט מעט כ. (ה) אבל ע"י צנע"ג שעתן שהעיקר הוא ללמד אורו האחריות מיד שהוא יכול ללמד. ע' שפיתח ללמד כזה. וע"ע צבור הארץ התיים ויקרא ע"ז (ו). ע"ש דרמ"י ח"ל אע"י דבן חשם למקרא (משה צפקר אצות), כן שלם שנים לאחיות ללמוד אחריות התורה. ומלא להם סגן מן הגורם (תחומא קדושים יד), שלם שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית קודם הלולים, ר"ל ללמוד אחריות התורה וכו' עכ"ל. וכן ע' צנע"י אבות פ"ה מר"א על המשנה בן חשם שנים למקרא כתב רש"י ח"ל כתבי ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש שממחין אורו לאחיות. ובשנה הארבעית כתב להסוק לבס צבאורו כן ע"ש. (ז) ע' צנע"ג פ"ה הע' ב' צ' מקורות אלה. (ח) ע"ש צבוקה ח"ל ונציאוס הלוח שכתבו עליו אצות תשריך תורה אלה על תורה תהא אצומתי ויקרא אל משה ויקרא הרב על אית וואת מן א"צ והתיקון אחריו ואל תיבס על תשריך והתיקון אחריו וכן תורה אלה או תורה תהא או ויקרא וצנע"ג על הלוח מעט דבש ואל תיבס הרבש כשם האחריות כשגורו כן עכ"ל. ועש"י צכלצו וצבוקה עוד מה מנהגים אחרים. (ט) ע"ש צנע"ג ח"ל ולא נהגו עכשיו צאיות מנהגים, וצמקוס שנהגו אין לשנות כמ"ש דרוקס שם עכ"ל. (י) ע' צנע"ג ח"ל מתחילין לתיקנות מספר ויקרא לפי שאמר הקב"ה יבואו טערים ויתעסקו צטרתות וכן נהגו עכשיו עכ"ל. (יא) ע' צכלצו ח"ל וזה שמחפין האחריות בדבש אחר שקרא אורו ומחפין אורו אינו שיהי דברי תורה צפוי בדבש לנתוק עכ"ל. (יב) ע"ש צבוקה שלא כתבו דווקא עלית, רק שיהיה מוכסה דבש כדי שלא יתראה צכלצו ציוס שמחפין אורו להקדש. (יג) אורחות דביתו ח"ל עמ' רלג ח"ל אמר לי מור"ש ממגלישים אל הקנינים ע"ק מפת שגבר אל מנעפים צמבגשים או הובא אלל נכדיו עכ"ל. ולא כרחק אין או מנעט אסור להציא אליהם צמקוס שאינו נקי, שהא הבה"ל צדיות כדשם שמומח. ע' צבלי"ס ח' תקפס ס"ב ד"ה שמע ח"ל היכן מלויי שאסור לקיים מלוא כשגורו אינו נקי או צמקוס שאין נקי, האם אסור ללבוש עלית של ד' כפופת כשגורו או המקוס אינו נקי, לא מלוי כן צשום מקוס עכ"ל. אלא י"ל שהוא מנעט מה שפתיים שם, שאין לעשות מלוא צבאיו. וי"ל שבאין הוא להציב לתיקון צלופן שידוע שיהיה הונוי אליהם תחלקן מלאה.]וע"ע בצרחות דביתו עמ' כב שכתב שמשעס עם מקדשים שיעור העלית קנן[. וכן לענין מר"י"ש ש' שאם עדיין לא יכול לשמור, אפשר שראוי להתאחד עם שיהיה יכול לשמור. אבל אין זה דין, ולכן שיקול הדעת כפי הענין והכבוד. (יד) שרת דר"צ ח"ה ס' רחם שהביא תשובה שגמתי מ' שגדר ללגל אל צנו צמקוס שמואל נציא. ומתוך דבריו ע"ש שמשעס שיהיה כן המנהג להתחלם עם צמקוס דרשונה, ולהציא דרשים ומדות אצל המקוס ולענינים ולהציאור. ושמשתי עטם לזה משום שמואל הנציא היה נזיר, וכדאיתיה צמשיית צסוק מסכת נזיר. (טו) ע' צעטומי מנהגים עמ' רסט שהביא מהרצ"ה (תלמוד של האר"י) ח"ה לשון, מורי ז"ל (האר"י) שהולך אל צנו הקנן עם כל אשוי ציוור ונאסר יתורו אל ראשו מנהג הדעות ועוד עם יוס משה ושמחה עכ"ל. וע"ש צנע"ג ח"ל טותב מרדכי שמואל "מנהג ידוע" כנראה מנהג קדמוני עוד מהראשונים, והנה האר"י ז"ל בא ומנאליס למירור לאשר האר"י וידוע הזה ציוס משה ושמחה עכ"ל. וירך צכלצו צמשיית עם עדיין שנים צל"ג צשומר צלופן מוכבד, שאופי שיהיה אורו הראוי להתחלת חיוקן צנו.]ואפשר שייך כאן התשובה על הרד"ב לענין צמון שקרב שמואל הנציא היה צדיק הגוים ולא יכול להתחלם עם ע"ש[. (טז) ע' מראה מקומות צנע"ג פ"ה הע' ה', שכן היה מנהג ירושלים. וע' צנדרים ע': מנעשה צר' שמשון האדוק מימי לא אכלתיה אשם נזיר עמא אלא אחד כו. (יז) הליכה לאחד מיד שיהיה צן ג' שנים, לא הוציאה צנע"ג שם. והראשונים שכתבו מנהגים לענין הליכה (אשר לא הוציאו צלחה גיל ראוהו הנציא אורו. וע' צנע"ג פ"ב הע' ו' יתרון צה). לענין אלא יש מקור או אין מקור מנהגה הגילוח, ע' צנע"ג פ"ה הע' ב' שהביא כמה מקורות שדנו בזה. (יט) ע' בצרחות דביתו ח"ל נכדי מר"ר (קולת יעקב) מספרים אותם לאחר צנע"ג שתיים מלואות להם שלל שנים וצלי כל מאורע מיוחד עכ"ל.